

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויגש

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת ויגש

- א ..... סמא דיסורי קבילי - רפואת היסורים לקבלם באהבה
- ג ..... מתיישבים על לבו - מתוך מחשבת אמונה ככל עת 'יחיה' באמונה
- ד ..... מדוע פניך - ע"י האמונה יאירו פניו של אדם תמיד
- ה ..... ארר עמך מצרימה - הקב"ה אתנו בתוך החשיבה
- ט ..... לחם לפי הטף - שפע הפרנסה כפי מה שנושא עינו השמימה
- י ..... פרצות במקדש - ענין מורא מקדש והזהירות שלא לשוח בעת התפילה
- טו ..... צום העשירי - התעוררות לקראת צום עשרה בטבת

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת ויגש

סמא דיסורי קבילי - רפואת היסורים לקבלם באהבה

בפרשתן (מו ו-ז) 'ויבואו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו, בניו ובני בניו אתו, בנותיו ובנות בנותיו וכל זרעו הביא אתו מצרימה'. ומבאר ה'אור החיים' הק' (ד"ה בניו) מדוע חילק הכתוב בין בניו ובנותיו בתיבת 'אתו', כי יש מהם שבאו מרצונם מצרימה לקבל גזירת מלך בלב שלם, ויש מהם שהיו חוככים בדעתם להתעכב מרדת לבור הברזל, וציין הכתוב מי ומי ההולכים לפרוע שטר חוב הגלות מרצונם, ואלו הם, בניו ובני בניו אתו, פירוש, אלו (הזכרים) לא הוצרך להביאם, אלא הם בעצמם באו אתו בדומה לו - כמו שיעקב עצמו ירד מצרימה מיד כשנצטווה על כך, ללא כל שאלות וספיקות, כך גם הם, ואילו את הבנות הביא אתו מצרימה (מאחר שלא קיבלו באהבה את הגזירה לירד למצרים).

ומבאר ה'אור החיים', שמטעם זה המתין הקב"ה מלהתחיל את 'שעבוד מצרים' רק לאחר

מיתת כל בני יעקב, ולא המתין על מות הבנות, כי איתא בגמרא (ברכות סב.) 'סמא דיסורי קבילי', פירוש, שקבלת הייסורים באהבה ושמחה הוא סם המרפא לייסורים, ומכיוון שבני יעקב קיבלו את הגזירה באהבה לכן פקע מהם 'צער השעבוד', משא"כ על מיתת יוכבד וסרח בת אשר - שגם היו מיורדי מצרים, לא המתינו, מכיוון שלא ירדו מרצונם לסבול את עול השעבוד. מכאן ילמד כל אחד לקבל בשמחה ואהבה את כל הבא עליו, לדעת שבל עניניו מדודים וקצובים ממעל, וכך יהיה לו 'סמו דיסורא קבילי', שיתרפא ויוושע מצרתו, ובכל אשר יפנה ישביל ויצליח.

וכך אמר הרה"ק מלעכאוויץ זי"ע על דברי המשנה (ברכות מ.) 'ועל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא', שהאומר על כל הבא עליו (אף על מה שנראה לו כדניים), הרי זה בדבר ה' - ובוודאי הכל לטובה וברכה, עי"ז יצא ויפטר מכל צרותיו".

א מסופר על הרה"ק רבי יוסף מאיר ממאכניווקא זי"ע, שבינקותו בהיותו כבן שש נכנס פעם אל זקנו הקדוש הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע, וזקנו שאלו על מעשיו באותו היום, ענה הנכד, היום הלכתי לבקר ב'שוק הבהמות', כי שמעתי אומרים שאליהו הנביא נמצא שם וגבר חפצי ורצוני לראותו. אמנם, חיפשתי בכל השוק ואף עליתי על עמוד גבוה, ובכל זאת לא עלתה בידי לראותו, רק 'מוסר' אחד לקחתי משם, כי ראיתי שבעלי השוורים קושרים אותם בעת העמדתם למכירה, והנה, אלו שאינם נכנעים תחת המוכר ומנסים בכל כוחם להישמט, הרי הם נחבלים בחבלות יתירות ומכות שלא לצורך, שהרי בעל הבית אינו נמלך עליהם שלא למוכרם, וכל ה'רווח' שלהם הוא חבלות בגופם עד זוב דם ותו לא מידי, לעומתם השוורים שמסרו והכניעו עצמם נשארו בשלימות ובריאות גופם, ועוברים בשלוות הנפש לבעליהם החדשים, אשרם טוב להם, ומזה למדתי, שהמתקש בעת שצרה נוחתת לפתחו, ואינו מקבלה באהבה ובהכנעה, בזה הוא נחבל יותר ויותר, אך אם מקבל את הכל באהבה, באמונה שהכל מאתו יתברך, אזי תקדמנו ברכות טוב, ויינצל מכל המכות היתרות. כשמוע הרה"ק מסקווירא דברים אלו יוצאים מפי נכדו, אמר לו - בני, אם זאת למדת שם ברור לי שאף שאתה לא זכית לראות את אליהו הנביא, מכל מקום הוא ראה אותך.

שמעתי מדודי כ"ק אדמו"ר רבי שמעלקא מלעלוב שליט"א ששמע מבעל המעשה ה"ה הגה"צ הנודע בשערים ר' מנשה ראזענפעלד זצ"ל, וכך הוה מעשה, ר' מנשה הצטרף לנסיעה עם הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע כדי לשמשו על האניה בלב ים בדרכו לביתו (מארה"ק לפולין). וכיוון שהיה לר' מנשה 'סדר היום' מסודר להפליא - כשהוא משכים קום בשעה 3-4 לפנות הבוקר וממלא את כל יומו בשיעורים וסדרים, וכאן מחמת טלטולי הדרכים (ושימוש את הרבי) נשתבשו לו סדריו, נאנח ר' מנשה ואמר 'רבש"ע, ווען וועט זיך עס שוין ענדיגן און אריבער גיין' (רבש"ע, עד מתי, אימתי יגמרו ויעברו מעלינו כל אלו הטלטולים), והיה הדבר תוך כדי הילוכו עם הרה"ק רא"א, כשמוע הרה"ק את דבריו עמד מלכת ואמר לו במעין גערה א איד דארף נישט ווארטן אז ס'זאל אריבער גיין, נאר אלעס מקבל זיין באהבה ובשמחה (לא ימתין איש יהודי שיעברו מעליו זמני הקושי, אלא אדרבה יקבלם באהבה ובשמחה), וכה אמר ר' מנשה שהדברים נחקקו בלבו, ומאז לא התאונן במשך כל ימי חייו על שום דבר ומקרה שאירע לו.

יש להבין על מה ולמה בא לו העונש, וכי אין לו להתאבל על בנו חביבו שחיה רעה אכלתהו, אלא מבאר החת"ם (באריכות, עיי"ש), כי זוהי עבודת האדם בהאי עלמא - לקבל את כל הקורות עמו באהבה ושמחה, כי על ידי הייסורים מזדכך האדם להתקרב אל בוראו, ושמחה זו תוציאנו לבסוף מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, ואכן יעקב אבינו היה מקבל בשמחה את כל צרותיו, מעשו ולבן, מדינה וכו'... עד שבא נסיון דמכירת יוסף, שבזה היצר הדבר ליעקב ביותר, אחר שידע שבזה תלוי כל 'עולם הבא' שלו כפירש"י (לו לה) שסימן היה מסור בידיו מפי הגבורה - שאם לא ימות אחד מבניו בחייו מובטח הוא שלא יראה פני גיהנום, ולא היה יכול לשאת את כאבו ולבש שק ובכה במרירות לבו, ומשום כך, נגזר על בניו שגם הם לא יוכלו לעצור חיל לסבול את עול צרותם, וילבשו אף הם שק להתאבל בבוא עת צרה לפתחם, אבל באמת על האדם להיות 'הוי קבל וקיים', לקבל באהבה את כל הבא עליו ולסבול בדומיה, כי סבלון אחד עולה על כמה תפילות.

ובזה מבאר החת"ם סופר את הטעם שעשתה אסתר המלכה 'משתה' להמן והמלך, להורות כי היא שמחה בה', ובוטחת בישועתו כי קרובה לבוא, וזה מה שנאמר (תהלים כב ב) 'רחוק' מישועתי דברי שאגתי - כמה שאשאג ואזעק, באותה מידה ארחיק מעצמי את ישועתי, וראיה - אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא

ביצד יעשה זאת, ע"י שזכור ש'בנים אתם לה' אלוקיכם' (דברים יד א), הוא הוזה ומפרנס לכל בניו רחומיו, הוא המשלים לכל אחד די מחסורו ברוח או בגשם בראוי לו, הוא השולח רפואה שלמה לכל מכאוב וחולי, הוא הדואג להמציא לכל אחד זיווגו ההגון לו בעתו ובזמנו, וכן בשאר ענינים איש איש בנגעו ומכאובו - ואם לעת עתה אינו נראה כן בנגלה, בהכרח שטובה מרובה שמונה בהנהגת ה' עמו והכל בחשבון משמים ממעל לטוב לו כל הימים, וכמו שאמרו (ירושלמי הוריות ג ה) למזובתי נשברה רגל פרתני. כאשר יכיר בזאת, מעתה, לא יעמיד עצמו לומר אוי לי שכך עלה בגורלי... איני מרוצה בנהגה פלונית וכדו', ויקל עליו לקבל באהבה ושמחה את כל הקורות אותו, כי מי הוא פתי שלא לשמוח ב'טובות' הנעשים עמו, ובאופן כזה אכן יתמתקו כל הדינים והכל יתהפך לטובה וברכה ב'נגלה' ממש.

ענין זה רמז לה 'החתם סופר' (דרשות חת"ם ד' קפה א), בדברי המדרש בפרשת וישב, דכתיב (בראשית לו לד), 'ויקרע יעקב שמלותיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים', ובמדרש (רבה פד ב), לפי שתפס יעקב את השק, לפיכך אינו זו מבניו ומבני בניו... ולבש מרדכי שק ואפר בימי אחשוורוש כשעמד המן הרשע להשמיד להרוג ולאבד את כל עם ה' (אסתר ד א). ומקשה החת"ם סופר, דצריך ביאור, האם 'מתנה' נחשב לו ענין השק לדורות, או 'כעונש', ואי כעונש

וכבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע, הנה שגור בפי העולם, לומר בכל עת מצא 'אז ס'גייט נישט ווי ס'ווילט זיך, דארף מען וועלן ווי ס'גייט', (כשרואה האדם שאין מהלך חייו מתנהל כמו שעלה ברצונו, עליו לרצות ולהסכים לאשר קורה עמו במציאות), אך אני אומר, שההיפך הוא הנכון - 'אז ווילט זיך ווי ס'גייט, גייט ווי ס'ווילט זיך', (כשיכנע האדם אל בוראו ויכניע בשמחה להנהגת הבורא אתו, כבר יעשה הבורא שחייו יתנהלו כרצונו ומחשבתו אשר חשב ורצה), דעל ידי התחזקותו באמונה פשוטה ותמימה יוכל לשדד מערכות הטבע לטובה ולברכה, זוהי כוחה של אמונה בהשי"ת.

איתא מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמרי פנחס שער אמת ואמונה נו), וז"ל. כשבא על אדם איזה צרה ר"ל וצר לו מאד, אין לו תקנה רק שיבטח בחסד עליון בל ימוט, ואז לא יעשה שום רפואה כלל, ואפילו שלא יתפלל ולא לילך למקוה רק לבטוח, עכ"ל (לא באנו בזה להורות 'למעשה', וכ"א ינהג כהוראת רבותיו, אבל זאת וודאי, שעל כל אחד לבטוח בה').

ב. כי המתבונן יראה שפעמים נראה הדבר כ'צרה צרורה' ובאמת כולו טובה גמורה הוא, כפי שאירע ליעקב ויוסף, (לו לג - לה) דבעת שהיה נראה לו שחיה רעה אכלתהו, וטרורף טורף יוסף - קרע יעקב שמלותיו... ומיאן להתנחם, והנה, על פי אמת היה כאן הכנה לטובה כי על ידי 'מכירת יוסף' נתגלגלו הדברים שנתמנה למשנה למלך, וניזונו יעקב ובניו בשנות הרעב, לאידך, בעת אשר ירד יעקב למצרים 'בכבוד מלכים' - 'בעגלות אשר שלח יוסף', והיה נראה הדבר כטובה גדולה, על פי אמת, כאן היתה תחילת 'גלות מצרים' - בעבודה קשה בחומר ובלבנים. ללמדך שאין לאדם למדוד את קורות חייו בעת בוא עליו טובה, או להיפך - לפי ראות עיניו, כי פעמים ומה שנראה כייסורים כולו טוב הוא, וכן להיפך.

להגיד שעמד זמן גדול מן היום והוא שוכב דומם בעבור שלא האמין להם, מה עשו - 'וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם, וירא את העגלות' - כי היו צועקים באזניו דברי יוסף, וגם הביאו לפניו העגלות, אז שבה רוחו אליו וחזרה נשימתו וחיה, וזהו 'ותחי רוח יעקב אביהם', עכ"ל הרמב"ן.

ובל הרואה יתמה ויפלא, וכי לזה ייקרא 'כי לא האמין להם', והרי אם לא היה מאמין לדבריהם לא היה מתעלף... אלא מבאר הגאון רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל (כמובא בשיח יצחק להגר"י בורדיאנסקי, פרשת וישלח אות ד) שבוודאי האמין להם וידע שדבריהם 'דברי אמת' הם, אלא שביאור ופירוש תיבת 'אמונה' הוא שהדברים מתיישבים כראוי בלבנו, ואילו לבנו של יעקב לא היה רחב דיו ולא היה בו 'בלי קיבול' כגודל הראוי לקבל את דבריהם, וזהו 'כי לא האמין להם', ורק אחר ששבו וחזרו לפניו על אותם הדברים שוב ושוב החלו הדברים להיכנס ולהתיישב בתוך לבו ותחי רוחו.

אף לדידן ייאמר, כי האמונה בה' אינה נחשבת אמונה כל עוד שיש בקרבנו רק 'דיעה' בעלמא שיש בורא ומנהיג לבירה, ורק בשהדברים יכנסו לתוככי לבו ויתיישבו בו לזה ייקרא 'אמונה'.⁷ וכלומר, האדם מצד

דומיה לי (שם פסוק ג). כל זה בא לי ממה שלבש יעקב 'שק' ואפר' ולא קיים את הנאמר (תהלים קיח כא) 'אודך כי עניתני' - לשבת בעת הצרה והעינוי, ולא באלה חפץ ה', כי אם - ואתה קדוש יושב תהילות ישראל (כב ד), הקדוש ברוך הוא יושב ומצפה על 'תהילות ישראל סבא', כמו שהיה רגיל להודות ולשבת בכל צרותיו שעד השתא⁸.

מתיישבים על לבו - מתוך מחשבת אמונה בכל עת 'חיה' באמונה

בפרשתן (מה כו-כז), 'ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם. וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם'. וברש"י, ויפג לבו - נחלף לבו והלך מלהאמין. יותר מכך כתב הרמב"ן...ויפג לבו שנתבטל לבו ופסקה נשימתו, כי פסקה תנועת הלב והיה כמת. וזה הענין ידוע בבוא השמחה פתאום, והוזכר בספרי הרפואות - כי לא יסבלו זה הוקנים וחלושי הכח שיתעלפו רבים מהם בבוא להם שמחה בפתע פתאום, כי יהיה הלב נרחב ונפתח פתאום... והנה נפל הזקן כמת, ואמר 'כי לא האמין להם' -

ג. כתב ה'חתם סופר' זי"ע (ברכות סופ"ב) בשם רבו הגה"ק בעל ה'הפלאה' זי"ע שאמר על דברי הגמרא (ברכות יז): 'כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין', שאין הביאור שרבי חנינא בן דוסא הצטער בכך, אלא באמת הרגיש שדי לו בקב חרובין זה, ואינו נצרך ליותר מכך.

עוד מבאר החת"ס (ברכות לב. חולין פו.) דאמרו בגמרא (תענית כה.) על רבי חנינא שביקש מן שמיא על הפרנסה אחר שבני ביתו הפצירו בו ביותר, ונתנו לו מן השמים רגל של זהב, וראתה בחלום האיך שכל צדיקי עולם יושבים מסובים בשולחנות בעלי ארבעה רגליים ואילו הם יושבים בשולחן עם שלשה רגליים בלבד (עיין בגמרא דידן שהראוהו שהכל יש להם של ג' רגלים ולו רק ב'), מיד הבין שרגל זו שניתנה לו היא אחד מרגלי שולחנו לעולם הבא, ביקש רחמים שיחזרו לקחתו מאתו, ואכן הרגל נלקחה מעמו בדרך נס, ומבאר ה'חתם סופר' ששלשה רגליים מכוונים כנגד ג' עמודי עולם, תורה, עבודה וגמילות חסדים, ורגל הרביעי מורה על עניין הסבלנות ומידת ההשתוות, ולכן כשלא סבל את מצבו וביקש שימתיקו לו את דינו ונתנו לו 'זהב' כראוי לו, ממילא נחסר משולחנו רגל הד', כי הוא כנגד מידת הסבלנות, משהבין כל זאת חזר לסבלנותו, וחזרה הרגל לשולחנו. לענייננו ילפינו, בשבח הסבלנות, לקבל את כל הבא עלינו בשמחה ושלווה.

ד. כה אמר ה'חזון איש' על המובא בגמרא (ברכות ה:) שלרב הונא החמיצו ארבע מאות חביות יין, ועלה ההפסד לכדי הון רב, עלו החכמים לנחמו, והציעו לו לעיין ולפשפש במעשיו, להבין על מה ולמה בא לו עונש חמור כזה מן השמים... ואכן מצא רב הונא פגם כלשהו במעשיו, ולאחר שתיקן את הפגם הרוויח את יינו, (שהחומץ נהפך להיות יין, או שמחיר החומץ עלה פי כמה וכמה). מכאן דייק ה'חזון איש' ואמר שחז"ל הקדושים לא רק דיברו דיבורי אמונה אלא חיו באמונה עזה וכאילו הם רואים בעיניהם את הנהגת ה', ע"כ לא שאלוהו אפילו לרגע אחד 'כיצד אירע' הדבר, כי בזה היה נראה כאילו היה ביד בשר ודם למנוע את ההפסד - ע"י שהיו נמנעים מעשיית 'דבר המפסיד' את היין, ולכן, לא חקרו לשאול איך התרחש הדבר 'בפועל', כי באמונתם ראו שלא בא לו כל זה משום סיבה ועילה

באר הפרשה - פרשת ויגש

יחסרו שנתיך משנות חיי יצחק אביך, והם ל"ג תיבות, וכמניין זה נחסרו מחייו שהרי יצחק חי ק"פ שנים ויעקב לא חי כי אם קמ"ז שנים, ולכאורה קשה, דמנין התיבות שמתיבת ויאמר יעקב אל פרעה אינו אלא כ"ה תיבות ולא ל"ג, ואם בן מדוע נחסרו לו ל"ג שנים.

וליישב כל זאת ביאר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר תשל"א-ג), דעל ברחק נמנים התיבות (להחסיר בנגדם משנות חייו של יעקב) מ'ויאמר' הראשון - בשאלת פרעה ליעקב, והטעם שגם עליהם נענש יעקב, דלכאורה יש להתבונן, מה ראה פרעה לשאלו אודות מנין שנות חייו, אלא, מכיוון שראהו נכנס לפניו כולו שחוח וקודר, ופניו מביעים צער ומכאוב, לזה שאל אותו פרעה כמה ימי שני חיך שלכן הנך כה קודר וכפוף, על כן נענש גם על השאלה של פרעה ב'ויאמר' הראשון, כלומר כי בהילוכו קודר (במקום להודות לה' על כל נסיו ונפלאותיו עמו, בהצילו אותו מכל הצרות שנמנו במדרש) גרם לפרעה לשאלו כן. ואף שאין לנו כל שמץ השגה ביעקב אבינו - אמנם עלינו ללמוד מזה את הנוגע לדילן'.

שבועו ותולדתו רואה את כל עניני ומעשי העולם כפי שהם מצטיירים בעיניו מיום הוולדו - שיש 'שבוע' בעולם, והכל מתנהל על פיו, ועבודה רבה וגדולה הוא נצרך להשקיע בשינון הדברים ש'אין עוד מלבדו' וכל הנעשה בעולם הזה בהכרזה ממעל נעשה, וע"י שינון וחזרה זאת יתחיל 'לחיות' עם הכרה ברורה זו, וזוהי אמונה שלימה!...

מדוע פניך - ע"י האמונה יאירו פניו של אדם תמיד

בפרשתן (מז ח-ט), 'ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חיך, ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם', ובמדרש (אגדת בראשית פס"ב הובא בדעת זקנים בפרשתן), בשעה שאמר יעקב 'מעט ורעים היו', אמר לו הקב"ה אני מלטתך מעשיו ומלבן, והחזרתי לך את דינה גם יוסף, ואתה מתרעם על חיך שהם מעט ורעים, חיך שנמנים התיבות שיש מן 'ויאמר' עד 'בימי מגורי' וכמנין הזה

שבועולם, אלא על פי הבורא ית' אשר במאמרו ברא שחקים ויצר את הכל, על כן פתחו ושאלו 'למה עשה לך ה' ככה' ושאלו מעמו 'לעיין מר במיליה' (הובא במעשה איש ח"א עמ' רפ).
ה. באמת אמרו, כי לא די דיבורי אמונה ובידיעה בעלמא, אלא ישרישם בקרבו עד שיבלעו בדמו, כפי שסיפר הרה"ק הבית אברהם זי"ע, שבביקורו בארץ הקודש עשה דרך ארוכה ומייגעת מאד ברכיבה אל עבר העיר טבריה, שם פגש בגיסו, ושמע ממנו אמרים כי נעמו, הנה כשאדם מכין כוס קאווע (קפה) הרי הוא מכניס אל כוסו קפה וסוכר, ומערה מים רותחים, ואח"כ חלב, אך אם אינו מערב אותם יחדיו, לא יוכל לשתות את המשקה, כך לדידן, כל דיבורי האמונה יבואו אל תכליתן רק כאשר יערבבם בקרבו להיותם חקוקים היטב על לוח לבו, שיחיה עם אמונה זאת בכל עת ובכל שעה, נענה הבית אברהם זי"ע ואמר, כדאי היו כל טלטולי הדרך הארוכה והכל - בכדי לשמוע מאמר זה.

ו. איתא במסכת מכות (כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת - 'צדיק באמונתו יחיה', והיינו שהאמונה היא חיי האדם, ועתה תחזה, כי תליית חיות האדם באמונה דומה למה שתלוי ועומד גוף האדם ב'נשימה', שכן ה'נשימה' אינה כמאכל ומשתה, בהם גם תלויים חיי האדם, אלא שמספיק לו במעט מהם - כמה פעמים ביום, אבל הנושם רק כמה פעמים ביום הרי מיד אפשר להכריז עליו 'פנו מקום בגן עדן', וממש כיוצא בו מי שאינו חי את חייו בכל כ"ד שעות שמעת לעת באמונה איתנה וברורה...

וכבר מצינו להרה"ק היסוד העבודה זי"ע (מכתב כה) וז"ל. וכתב הצדיק ר' ליב מדוקא נ"ע - תלמיד מובהק של הרה"צ המגיד ממעזריטש... דע בני שמן אמונת השכל לאמונת הלב רחוק יותר מאשר מן הארץ לשמים.

ז. לאידך גיסא, ב'חתם סופר' (דרשות לח' טבת תקפ"ח, פו:) מבאר להיפך, כי יעקב אבינו ע"ה היה מיוחד במידת הסבלנות, שעל אף כל הצרות שעברו עליו מכל מקום היה בריא אולם, לא כהתה עינו ולא נס ליחה, ורק בסוף ימיו כבדו עינו מזוקן, ושלא כיצחק שכהו עינו בהיותו בן קכ"ב שנה 'על צער קטן שהיו כלותיו מורת רוח ליצחק ולרבקה', ומביא עוד כי מי שעוברים עליו ימיו בטוב ובנעימים נדמה לו כל שנותיו כימים מועטים, וכדכתיב (לעיל כט כ) 'ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים' וגו', אמנם מי שימיו בצער ובקושי נדמים לו ימיו כשנים ארוכות עד מאוד. עפ"ז מבאר החת"ס וז"ל, והנה פרעה התפלא על זקן מופלג כמותו שיהיה תואר פניו כצאת השמש

ארד עמך מצרימה - הקב"ה אתנו בתוך החשיכה

אנכי ארד עמך, ואילו בעליה הזכיר קודם עליית יעקב - אנכי אעלך ואחר כך גם עלה, אתה תעלה תחילה ורק לבסוף אני אעלה, וכל זה בכדי שלא ישאר יעקב רגע אחד לבדו במצרים. ובזה יש לבאר לשון הכתוב (תהלים קל"ח) 'ואציעה שאול הנך', אף כאשר אירע לי נפילה עד לשאול תחתית, הרי כבר 'הנך' - הקדים הקב"ה לירד קודם ירידת האדם¹.

ולא רק ליעקב אבינו הדברים אמורים, אלא לכל חר וחר בדיליה, יכיר וידע שלא זו בלבד שהקב"ה עמו בתוך הצרה, אלא הוא מקדים לבוא לגדל אהבתו בכדי שלא יפחד איש מבני ישראל אפילו רגע אחד, ומעתה ידע האדם שלא לאבד עשתונותו ביום צרה וחשיכה, כי דייקא שם ישנבך אלוקי יעקב², וכך מצינו

בפרשתן (מו ד), 'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה', ומבאר ה'כלי יקר', על דרך משל למי שמוליך את חברו למים עמוקים והלה מתיירא לירד אל המים פן ישבע, על כן אינו יורד לתוך המים עד אחר שזה המוליך יורד תחילה, כמו"כ בעת העלייה מן המים אינו נותן למי שמוליכו לעלות תחילה ברוב חששו שמא ישאר לבדו במים, על כן עולה הוא תחילה והמוליך יעלה לאחריו. על זה הדרך יש לומר, שהנה יעקב התיירא מרדת מצרימה 'מקום חושך ענן וערפל', עד שאמר לו הקב"ה, אנכי ארד כביכול לפניך למצרים, ואף 'בצאת ישראל ממצרים' אזי כביכול יצאו בני ישראל תחילה ורק אח"כ עלתה משם השכינה, ולכן כתב בקרא - ב'ירידה' את ירידת ה' קודם ליעקב -

בגבורתו, על כן שאל לו כמה ימי שני חיך, והשיב יעקב, ק"ל שנה, והמה אעפ"י שהיו רעים המה מעט בעיני ואינם כמרובים כי אני סובל הכל בטוב וכו', אמנם בעיני מעטים המה כי אני שמח בעמלי. עכ"ל.

בין כך ובין כך למדנו על חובת האדם לקבל כל העובר עליו בסבלנות, מתוך אמונה בא-ל חי המנהג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים, ואם אכן יסגל לעצמו מידת ה'סבלנות' - לסבול כל העובר עליו באמונה ובשמחה אזי אשריו וטוב לו, כל ימיו בעולם הזה מלאי אורה ושמחה.

ח. עדיין מרחשין שפתותינו מאמירת 'ועל הניסים' בימי החנוכה שזה עתה עברו עלינו לטובה, שם נאמר 'עמדת להם בעת צרתם', וביארו שורש מטבע לשון זו, דהנה איתא בגמ' (סוכה נו:) 'מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים, כשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח, ואמרה לוקוס לוקוס עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק', והרי ש'קליפת יון' היא להחשיך אור האמונה ולהחדיר דעות כוזבות שאין אתה עומד עליהם בשעת הדחק, על כן תקנו חז"ל בנוסח התפילה 'עמדת להם בעת צרתם' להשריש האמונה שהקב"ה עומד ומשגיח עלינו בשעת הדחק ונמצא עמנו בצרתנו, ועלינו לשרש ולעקור מן המח והלב כל שמץ מחשבת און שכזו.

ט. ידועים דברי הגה"ק ה'חפץ חיים' (ח"ח עה"ת ריש פרשתו) על הפסוק (מה ג) 'ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף', דהנה מאז באו האחים למצרים לשבור אוכל, היו מסובבים 'מלאים קושיות כרימון', על מה עשה ה' להם ככה, דבכל פינה שפנו שם לא היה אור במושבותם, תחילה 'ויתנכר אליהם' - 'וידבר איתם קשות', ואף הוסיף לחשדם כמרגלים, לאחמ"כ נוסף הציווי להביא את בנימין, ו'נתפסו' כגנבים ב'פרשת הגביע', אמנם כל 'מה נשתנה' האלו נתחוורו באחת, ונמוגו כאין וכאפס ברגע שהכריז יוסף 'הוציאו כל איש מעלי, ואמר להם אני יוסף, דבב' תיבות אלו יישב להם בפעם אחת את כל תמיהותיהם.

ואמר ה'חפץ חיים' שאף אנו מסובבים זה כאלפיים שנה בגלות המר הזה, עם 'קושיות סתירות ותמיהות' על כל הקורות אותנו בגלות המר הזה, אמנם לעתיד לבוא כשיכריז בורא עולם אני ה', יתיישבו כל ההדורים, והכל יבוא על מקומו בשלום, כאשר יתגלו לעינינו טעמי וסיבת המאורעות - היאך היה כל מקרה וצרה אך ורק לטובתנו השלימה בחשבון מופלא ומופלג. אמנם אם נחיה מעתה באמונה זאת, שכבר מעתה נכיר ש'אני ה', יתיישבו לן כל הקושיות וממילא 'תו לא קשה מידי', וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר.

בענין זה ביאר ה'משך חכמה' (בד"ה אנכי) בפסוק (מו ג-ד) 'ויאמר... אל תירא מרדה מצרימה... אנכי ארד עמך ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך'. ומבאר שהקב"ה אמר ליעקב אל תירא מרדה מצרימה - אל תחקור ותחשוש מירידתך למצרים - לחשכות הגלות, כי ויוסף ישית ידו על עיניך, היינו, עצם מצבו של יוסף יישב לך את כל תמיהותיך, כי מי פילל ומי מילל שהצער הגדול שהיה ליוסף במכירתו היה הכנה למנותו כשליט על מצרים

באר הפרשה - פרשת ויגש

שכינתו עליך, אף ביום צרה כשתהיה בחשכת הגלות - כל חוד וחד בחשכותו וגלותו, וישגבך - ירומם ויחזק את ליבך, אלוקי יעקב - מה שכבר התגלה ליעקב אבינו ע"ה שהקב"ה מצוי אף בחשכת לילה (הנה"צ רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל היה מחבב מאד את דברי המשך חכמה הללו, ובכל שנה בפרשת ויגש היה מרבה להציע דברים אלו לכל הבא בצל קורתו).

זוהי דרך הישרה, שיגביר בלבו את האמונה התמימה שכל הנעשה בעולם בחשבון מדוקדק הוא, וכל הנראה כרעה 'טובה' היא מאת ה', ופעמים שנראה לו כי צרה קרובה, ומצעק במר נפשו על הרעה שנחתה לפתחו, וכולו אפוף וכפוף בעצבות ובמרירות, באמת נסתרים דרכי ה', מדוע יחיה את חייו כאותו פתי

בפרשתן דכתיב (מו ב) 'ויאמר אלוקים לישראל במראות הלילה... אל תירא מרדה מצרימה...' וכן בפרשת ויצא נגלה הקב"ה ליעקב אבינו במראות הלילה מה שלא מצאנו כן אצל אברהם ויצחק, ומבאר ה'משך חכמה' (בר"ה אנכי) כי בב' זמנים אלו היו פניו מועדות 'לרדת' לגלות לחוץ לארץ, מקום אימה וחשיכה גדולה, לכן נגלה אליו הקב"ה במראות הלילה דיקא, להראותו שאף בעת חשכת לילה ובגלות שוכן הקב"ה אצל עמו ישראל, וכמו שאמרו (מגילה כט.) גלו לבבל שכינה עמהם (עי' זוה"ק ר"פ שמות), ואף בחשכת לילה השכינה שוכנת בתוך בני ישראל.

ומבאר לפי"ז את הקרא (תהלים כ ב) 'יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלוקי יעקב'. יענך ה' וישרה

- שיפרסם את שם השם בכל ארץ מצרים. וזה ישית ידו על עיניך - יכסה וישיב את כל תמיהותיו, להבין שהכל בחשבון משמים ממעל ועל הארץ מתחת. ופעמים וכל הירידה כולה במטרת עליה גדולה שאי אפשר לה שתבוא אלא דייקא מתוך הירידה.

כבר נתנו טעם לשבח על הא דאיתא בשו"ע (או"ח סא ה) שנוהגים לכסות העיניים ביד בעת אמירת פסוק ראשון של שמע, כי בא לומר, מאמין אני בבוראי ש'ה' אלוקינו ה' אחד' אף בעת שתחשך עלי, ואיני רואה מאומה, כי דייקא בעת כזאת שאין רואה את המאורות, ואין מבין את הנהגת ה' עמו - אז מצווה הוא להאמין ולהכריז שהקב"ה הוא האחד היחיד והמיוחד, עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות. ולא עוד אלא הוא משים ידו על העיניים, וזועק ה' אלוקינו, כלומר בין בהנהגת מידת ה' - כלומר ברחמים, הן כשהוא 'אלוקינו' מידת הדין הכל הוא ה' אחד, אותו הבורא נותן לו שניהם כפי דרכו, ובזה י"ל, שיוסף הוא ירים וישית ידך על עינך להראות האמונה אף כשמכוסה ואין רואים מאומה.

ומעתה יבואר היטב מה שמצינו (רש"י מו כט) שקרא יעקב קרי"ש כשנפגש עם יוסף, שבאותה שעה בה החל הגלות מיד התחזק באמונתו לומר שגם כשה' אלוקינו הוא ה' אחד, וראיתו את יוסף היא שהביאתו לתוקף אמונתו. שמע נא לדברי הרה"ק השם משמואל' זי"ע (בפרשתו עמ' רצ"ט בד"ה אך לפי"ז) בפסוק בפרשתן (מה כז) 'וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם', וביאורו, ד'עגלות' מלשון 'עיגול' כי אופני העגלה 'עגולים' הם, והנה, כל נקודה ונקודה שבעיגול אף בעת ירידתו למטה אינו נחשב 'ירידה' בתכלית, כי ירידתו זו היא עצמה תחילת עלייתו שנית, וחוזר חלילה (בסיבוב הגלגל). והוא רמז ומשל נפלא לכל אשר יארע לאדם בהאי עלמא - שכל ירידה אינה ירידה בתכלית, והחכם יראה בכל ירידה תחילת עליה, ויבטח בה' שהנה בוא תבוא עלייתו, וכן בעליה לא יתגאה לבבו כי הרי הוא קרוב ומסוכן לירידה, וזו עצה הנכונה לכל בר ישראל לשים כלל זה תמיד נגד עיניו, וזה מה שרמזו יוסף הצדיק ליעקב במה ששלח לפניו 'עגלות' להורות לו כי אף שיורד עתה לגלות המר - גלות מצרים והיא השורש לכל הגלויות הכלליות והפרטיות עד ביאת גואל צדק, אך ירידה זו אינה אלא כי אם לצורך עליה, וזהו אומרו 'את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו' - שירידה זו 'נשיאות' היא לו, וכראות יעקב את הרמז אשר שלח לו יוסף, הבין בעצמו שמחשבה זו גופא החזיקה את יוסף בכל שנותיו במצרים, ועל ידי זה נשאר 'חי' ולא מת תחת מלתעות הייאוש, ומזה ותחי רוח יעקב אביהם - שמזה הירידה רק תבוא לו עליה.

שמעתי מרב חשוב ת"ח מופלג שליט"א הדר בעי"ת בני ברק, שזהו פירוש בקשתנו ו'יהיו רחמיק מתגוללים על עם קדשך' כי אנו מבקשים כמו שעד עתה הייתי בבריאות השלימה ומתפרנס ברווח וכיו"ב בכל העניינים ועתה נתגלגל הגלגל למטה - הן ברוח הן בגשם, כך עתה יחזור הגלגל לעלות ממטה למעלה.

י. כתיב בפרשתן (מה כד) 'אל תרגזו בדרך', וברש"י אל תפסיעו פסיעה גסה. היה אומר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע בשם אביו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (ליקוטי יהודה החדש), שכל דבר נמדד לאדם מן השמים עד להפליא, על כן

שאינו יודע ואינו מכיר שהצרה גופא אינה אלא טובה וחוסר אמונתו מצטער ובוכה תחת לברך על הטובה
גמורה (אלא שלע"ע מכוסה הטובה הטמונה כאן). והוא באווילותו. הגמורה^א.

אף שמצד 'כיבוד אב' עליהם להזדרז לבשר לאביהם בשורה טובה כי יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, וכמו שאמר יוסף מהרו וביאר ב'ספורנו' 'כדי שלא יצטער יותר', מ"מ אין להם למהר מהירות יתירה, כי היא לא תועיל להם מאומה, ולא יוכלון להודיע זאת אפילו רגע אחד לפני הזמן המיועד מן השמים, כי כל עגמת נפש מגיע בזמן המדויק שנקבע ממעל, וגם הולך בזמן המדויק, ולא ירוויחו מאומה מהמהירות, שיפסעו פסיעה גסה למהר להגיד לאביהם.

והוסיף הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לספר בעניין זה מה ששמע מהחסיד המופלג רבי בן ציון אסטראווער זצוק"ל מעשה אשר הוא היה עד לה, באחד הימים כאשר ישבו החסידים בבית המדרש ב'קאצק' והגו בתורה כמנהגם דבר יום ביומו, והנה פתח הרה"ק השרף זי"ע את הדלת ויען ויאמר לחסידיו - 'בער'קע דארף רחמי שמים' (בער'קע זקוק לרחמי שמים מרובים), בער'קע זה היה בעלה של הגבירה המפורסמת תמר'ל, אשר בעשירותה סייעה רבות להרבה מצדיקי פולין, ביניהם הרה"ק הרבי רבי בונם זי"ע ועוד, כשמוע החסידים את דברי הרבי, שכרו מיד עגלה והחישו פעמיהם אל עיר הבירה 'ווארשא', להזכיר לטובה את בער'קע אצל ה'חידושי הרי"ם' זי"ע ויתר שרפי מעלה - שיעורו רחמים בעד החולה... אך יצא יצאו את פני העיר ואחד מאופני (גלגל) העגלה נשבר, אמנם הם לא אמרו נואש באמרם שאין זה אלא מניעה וניסיון מן שמיא לכן תיקנו את ה'אופן' והמשיכו בנסיעתם, עודם בדרך והנה נפל אחד הסוסים על משמרתו ומת, שוב לא נמנעו החסידים מלהמשיך בדרכם לעורר רחמים על אותו חולה, אך לבסוף הוכרחו לעמוד ממרוצת נסיעתם שכן בהגיעם לעיר סאקרנאוויץ נפל אחד מבני החבורה נפל למשכב כ'חולה מסוכן', ושהו שם עד אשר יבריא החולה וישובו אליו כוחותיו שיוכל להמשיך ב'מסע', ואכן, כעבור ימים אחדים החל החולה להרגיש בטוב, או אז המשיכו החסידים בדרכם... אך בהתקרבתם לעיר פראגא שבפרברי ווארשא הבינו שכבר איחרו את המועד, שכן בני העיר כבר שבו מ'הלוותו' של בער'קע.

ואמר הרה"ח ר' בן ציון, שאחר מעשה זה היו אומרים ב'קאצק' - הנה ראינו כאן מופת גדול ורוח הקודש גלויה מאת הרה"ק ה'שרף', שידע אל נכון שבער'קע נחלה וזקוק הוא לרחמי שמים מרובים, אך יותר מזה ראינו כאן - 'מופת (גדול בהרבה) של הקב"ה' כביכול, בהראותו לנו שאם כך נגזרה הגזירה שלא יהא ביד 'יושבי הארץ' להרעיש עולמות לרפואתו...

יא. כלל גדול אמרו (מגילה יג:) אמר ריש לקיש אין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, על כן כל מי אשר בשם ישראל יכונה - בראותו כי צרה קרובה לא יאבד עשתונותיו, אלא יאמין שלא יאריכו הימים וכבר יצא מצרתו, שהרי ישועתו עומדת הכן להצילו מלהבה ברגע שיועד לה מן שמיא להתגלות אליו. ולא עוד אלא שאמרו חז"ל (בר"ר נג יד) 'אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם מן הכא ויפקח אלוקים את עיניה', ומבאר ה'ישמח ישראל' זי"ע (ויגש אות ב) דחזינן במימרא זו, שלפעמים תר האדם ומחפש אחר איזה 'אבדה' שאבדה לו ולבסוף ימצא שהחפץ מונח זה זמן רב לצדו ממש, וכיו"ב בכל ענין שהאדם ממתין על הישועה, פעמים רבות ימצא שהכל היה מוכן לפניו ממש, אלא שהבורא כיסה את עיניו שלא יראנו, וזאת, כי מן השמים נגזר עליו צער לזמן מסויים, על כן לא היה בידו לראות את הישועה, אמנם באותו הרגע שנסתיימה 'קצבת צערו', תיכף ומיד נפקחו עיניו, ומעתה יראה מיד את אשר חיפש.

עפי"ז מסביר ה'ישמח ישראל' זי"ע (שם) את דברי רש"י (מה ד בד"ה גשו והוא מהמדרש רבה צג ח) כי בשעה שנתגלה יוסף לאחיו - ואמר להם אני יוסף, לא אבו להאמין לו עד שהראה להם שהוא מהול, ורבו המקשים, מה ראינו מזה שהוא מהול שאכן הוא יוסף אחיהם, דלמא העומד לפניהם הוא 'ערבי מהול' או 'גבעוני מהול', דהרי גם הם מלין את עצמן. אלא, דיוסף הצדיק אמר לאחיו, התבוננו היטב בכל אשר עבר עליכם מאותו היום שדרכה כף רגלכם בארץ מצרים, כי הנה, מכרתם את אחיכם ולאחר זמן החילותם להצטער על כך (כמבואר במדרש), וכל כך גברה ה'חרטה והצער' שהיה לכם ממכירתם עד שהייתם מוכנים לשלם כל הון דעלמא להחזירני אל אבינו הקדוש, ואף פעולות שונות ומשונות עשיתם עבור כך - נפרדתם איש מאחיו בכניסתכם מצרימה לילך כל אחד בשער אחר מעשרת שערי הארץ וכו', ואילו כאשר פגשתם בי פנים בפנים בשעה שכל העולם ידעו ש'עבד יצא מבית האסורים' למלוך על מצרים, אפילו הכי לא העליתם בדעתכם אפילו בספק ספיקא שמא ה'מלך' אשר אתם עומדים לפניו

באר הפרשה - פרשת ויגש

זבחה מבאר ה'באר מים חיים' את הפסוק (תהלים קיה
 כא) 'אודך כי עניתני ותהי לי לישועה', וצריך
 ביאור, שהיה לו לומר 'אודך כי הושעתני' כי מה יש
 להודות על ה'עיניו'. אלא, שדוד המלך הכיר שהעיניו
 עצמו אינו אלא טובה גמורה ורחמים מרובים מאת ה',
 על כן אמר אודך - מודה אני לפניך, על כי עניתני -
 על העינייים שעברו עלי, והנני מודה לך עליהם כאדם
 המודה ומשבח על ישועתו, מתוך ידיעתי ואמונתי שהם

הנה כתיב בפרשתן (מו א) 'ויזבח זבחים לאלוקי אביו
 יצחק', כתב הרמ"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (בר"ה
 א"י ויזבח) כי כמה מיני יסורים יש (עיי"ש, וראה עוד בספרו
 ס"ש"ש דרוש ג' ב), ובללו של דבר כי הכל לזכותו הגמורה
 של האדם, פעמים שהם יביאוהו לטובה אחרת, ופעמים
 יתגלה לו בסופו של דבר שהם עצמם חלק מהטובה,
 כיו"ב היה כאן אצל יוסף שהמכירה עצמה הייתה
 ההבאה למצרים למען התמנותו למשנה למלך שם...²

הוא הוא יוסף אחיכם... ועל כולנה, ננסכו בי כוחות אדירים מן שמיא שאוכל לעצור בעצמי ולהתאפק מלספר לכם
 ש'האבידה רבתי' עומדת באפכם ואינכם שמים על לב. כל זאת היה רק עד לרגע שנקצב מן השמים, והנה אך בוא
 יבוא ברינה העת המוכן לכך - הרי 'ולא יכול יוסף להתאפק', ויפקח האלוקים את עיניכם למצוא את אשר כלתה
 נפשכם למצאו, ולגלות שבאמת זה זמן רב שכבר עמד זה האיש בפניכם... וזה 'והנה עיניכם הרואות' - כי עתה
 עיניכם כבר רואות, ובעת הזאת אפשר לי להראותכם שהנני מהול, כי עד עתה - כל זמן שלא נפקחו עיניכם הייתם
 אומרים ש'ערבי מהול' עומד בפניכם, ורק עתה משהגיעה שעת ההתגלות, הנכם מאמינים לי אפילו בסימן זה.
 יב. וכן כתב ה'רוקח' (סדר התפילה, הלל) לפרש את הכתוב (תהלים קיה ה) 'מן המיצר קראתי קה ענני במרחב קה',
 פירוש, מן המיצר קראתי - אל ה' - ראה נא ה' בעניי וצרתי, כי צר לי, מהר ענני, ענני - ענה לי הבורא ית'
 שאני במרחב ולא בצר, אין כאן צר ומצוק, ורק בעיני בשר נראה הדבר כ'צרה', אבל באמת הכל 'מרחב' וישועה.
 שמעתי מעשה נורא מפי הרב יוסף שווארץ שליט"א עובדא דהוה עם אביו הרב אפרים ז"ל, כי לקראת סוף
 המלחמה כששהה באחת המחנות, הגיעו הרשעים באחד הימים והחלו להפריד את העם חציים לימין וחציים
 לשמאל, והנה הוא רואה כי את כל העם אשר לא נשאר בהם אלא עור ועצמות שלחו לצד אחד, ואילו אלו
 שמעט בשר בהם שלחו לצד השני, ר' אפרים שאותות ימי המלחמה נכרו עליו היטב ולא נשאר בגופו בשר כלל
 חשש שישלחו אותו עם הרזים (דארע) - בהבינו שרק בעלי הבשר (לפי אותם מושגים) ישארו בחיים לשרת את
 הרשעים ב'עבודה' ואת כל השאר ישלחו השמימה... עשה עצמו כבעל בשר, אבל לא... הרשע מורה לו ללכת
 לצד הרזים... החל ר' אפרים לעמוד על נפשו, התחנן ובכה לפני רשע שיחוס וירחם עליו - כילד קטן הבוכה
 ומיילל לפני אביו שיקנה לו חפץ פלוני ואביו מסרב לו, והוא חוזר ובוכה בקול גדול, רוקע ברגליו ומתחנן בכל
 כוחותיו... ולא הועיל מאומה.

מה עשה הקב"ה, אחרי חצי יום נשמע הקול כי את כל בעלי הבשר הרגו במהרה, כי באותה שעה כבר התקרבו
 כוחות צבא ארה"ב, והרשעים חששו שמא הללו יגלו על מעשיהם ועל מקומות מחבואם, לכן הרגו את כולם, ורק
 את הרזים לא הרגו במחשבתם שממילא תוך כמה ימים ספורים כולם ישיבו נשמתם ליוצרים, וכל ניצלו חיי ר'
 אפרים שזכה להקים משפחה לתפארת בית ישראל אחר המלחמה. ללמדך, כי הקב"ה יודע מה טוב לו לאדם, על
 כן, שמח בכל אשר יבוא עליך - אף במה שנראה שחור וחושך, כי אך לטובתך הדבר.

מעשה הובא ב'עמוד העבודה' (דרוש גלות השכינה, דף קכ"ה בדפוס ישן) בבעל השוורים שהיו תחת רשותו מאה שוורים,
 ובהתקרב ימי החורף הכין חציר למאכל השוורים במשך כל ימות החורף - שאין מצוי אז שחת ותבן בשדה למאכל
 עבורם, אך הלה טעה טעות חמורה, וחשב כי הכין חציר למאת השוורים, בשעה שלא הכין כי אם לחמישים. והנה,
 אירע 'אסון' וחמישים שוורים מתו לו על פניו מיד אחר חג הסוכות, בעל השוורים מאמין גדול היה והאמין בה'
 כי הכל לטובה, ואף כשאין רואים זאת בעיני בשר - עדיין טובה היא.

כעבור כמה חדשים וכבר עמד עמוק עמוק בימות החורף נתגלו לו חסדי הבורא יתברך, כי נוכח לראות שבטעות
 הכין מספוא וחציר בכמות מספקת רק עבור חמישים שוורים לכל ימות החורף (או למאה שוורים רק על מחציתו), ואילו
 היו חמישים הראשונים נשארים בחיים וכולם היו אוכלים מהחציר, הרי היה כלה החציר באמצע החורף, והיה מפסיד
 את כל רכושו, כי היו כל השוורים מתים ברעב, נמצא שמיתת החמישים הראשונים היו עבורו הצלה לחמישים
 שוורים האחרים שישארו בחיים.

לחם לפי הטף - שפע הפרנסה כפי מה שנושא עיניו השמימה
בפרשתן (מז יב), 'לחם לפי הטף', וביאר הרה"ק ה'דברי
 ישראל' זי"ע, וז"ל. אמר אא"ו זצוק"ל, פירוש
 'טף' הוא בלשון רז"ל לשון הסתכלות (עי' מגילה יד: ועינהי
 מישייפין), והענין הוא, כי העיקר לפרנסה שיהיה האדם
 צופה ומצפה באמונה ובטחון לשמים, והוא 'לחם לפי
 הטף' - לפי ההסתכלות לשמים, ומי שיותר מצפה
 לשמים יש לו יותר, כי עי"ז יש לו כלי יותר מוכן
 לקבל השפע. עוד נראה לומר לפי הפירוש הפשוט
 בתיבת 'טף' כמשמעו, והוא, דהנה כתיב (תהלים נה כג)
 'השלך על ה' והוא יכלכלך', היינו כמו התינוק שאינו
 דואג כלל על מזונותיו, רק משליך כל יתבו ומשאו על
 אביו ואמו, כך השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך. זהו
 יכלכל... לחם לפי הטף - היינו לפי הנהגת הטף, היינו
 לפי הערך שהוא משליך יתבו על אביו שבשמים, כך
 והוא יכלכלך, עכ"ל"י.

עצמם טובה גמורה רחמים מרובים וחסדים מאת ה'.
 וזה ביאור הקרא כי יצחק מורה על מידת ה'פחד
 והיראה', שמשם מקור הדין והייסורים, ומשהכיר יעקב
 אבינו שכל תלאותיו אינן אלא טובה גמורה שמח שמחה
 יתירה, ויזבח זבחים לאלוקי אביו יצחק ל'פחד יצחק
 אביו' שהיא מידת הדין כי הכיר בטובה הגמורה שיש
 בעת החושך.

בדברים הללו פירש גם הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע
 במה שנאמר (מה כז) 'וירא את העגלות אשר
 שלח יוסף', כי רצה יוסף לרמוז ליעקב 'שאל ידאג
 מהגלות כי כל זה הוא הסיבה לגאולה, כי הרעה הוא
 הסיבה להטובה', ועל כן שלח לו עגלות שהוא מלשון
 'עיגול', וגם 'סיבה' נקראת 'עיגול' (סיבוב), ור"ל שהעגלות
 הם מרמזים שהקב"ה מסבב את הנעשה בעולם ומורידו
 למצרים למען הביא עליו את הטובה הגדולה שבגאולה.

יג. אחרי ה'מלחמה' עמד הגאון רבי משה שניידער זצ"ל בראשות ישיבה גדולה בעיר הבירה לאנדאן, בה העמיד
 תלמידי חכמים הרבה, באותם ימים טרופים כאשר כלתה הפרוטה מקופת הצדקה של הישיבה, קרא ראש
 הישיבה לאחד מבחירי תלמידי הישיבה, וביקש ממנו להיכנס העירה לדפוק על פתחי נדיבים שיתרמו מכספם עבור
 הישיבה הנמצאת במצב קשה מאד, מיד באותו לילה נסע התלמיד אל תוך העיר והתחיל לעבור מדלת לדלת
 בבקשת נדבות עבור הישיבה, אולם לא עלה בידו לקבץ אפילו פרוטה אחת, כי יש מהם שלא פתחו את דלתם
 כלל לאנשים זרים שלא הכירו, ואלו שפתחו התנצלו שהם כבר התחייבו לתת את כספי הצדקה לאחרים, ויש שאף
 קנטרו אותו בדברים, שתלמידי הישיבה בטלנים המה ומתעצלים לצאת ולעמול עבור פרנסתם, מדוע עליהם לעסוק
 בסחורה עבורם (באחד הבתים נתלה בחוץ שלט גדול על דלת הפתח בו נכתב 'הכניסה לכלבים ולשנאררעס - מקבצי נדבות אסורה'), בפחי
 נפש חזר הבחור לישיבה כשכולו מלא צער שלא הצליח בשליחותו, ולא עוד אלא שאף לא כיסה את הוצאות
 הדרך, ובמקום הוספת ממון לישיבה גרם לה נזק, והחליט שלא יספר על כך לראש הישיבה כדי שלא לגרום לו
 צער ועגמת נפש.

למחר חזר למקומו הקבוע בבית המדרש ועסק בתורה בהתמדה כאילו לא אירע מאומה, באמצע לימודו שלח
 רבו לקרוא לו, כאשר הגיע אל חדרו קיבלו בסבר פנים יפות ובשמחה והודה לו בכל לבו על טרחתו עבור הישיבה,
 והוסיף להודיע לו שבעז"ה הצליח מאד בשליחותו בהמצאת בר ותבן עבור הלומדים, שאל התלמיד 'מאי קאמר
 רבי' - הרי לא הבאתי מאומה בידי, סיפר לו ראש הישיבה, היום נכנס אלי עשיר פלוני והרים את תרומתו בסך
 עשרים וחמישה שטערלינג (שהיה סכום כסף גדול בימים ההם), והלא 'מזונותיו של אדם קצובין לו מתחילת השנה', וכבר
 אז נגזר כמה כסף ירויח וכמה יפסיד, אלא, שעלינו מוטלת חובת ההשתדלות, לעסוק בפרנסה כדי שיהא מקום
 לברכה ולשפע על מה לחול, אבל חס לן מלומר שהפירות הם תוצאה מן העמל וההשתדלות, כי הם באים רק
 מברכת שמים כפי הנקצב... נמצא שהשתדלותך ביום אתמול לעבור מדלת לדלת ולבקש נדבה עבור הישיבה היא
 מה שגרמה ששלחו מן השמים שיבוא עשיר זה לבוא ולתרום מהונו למען החזקת הישיבה, מעתה, עלי להודות
 לך על העמל והיגיעה שעשית במסירות נפש, כי בזכותך הגיע העשיר לתרום מה שתרם' (הגאון רבי משה שטערנבוך
 שליט"א, הובא בספרו 'טעם ודעת' ח"א עמוד רז).

וכה כתב הרה"ק ה'שפת אמת' מבערז'אן זי"ע (פרשת נח), וז"ל, והנה קבלה בידינו שאליהו הנביא שכיח ביומא
 דשוקא (עיין תענית כב)... שבני אדם טרודים מאד על המחיה ועל הכלכלה, וקשה להתיישב ולצמצם הדעת, להאמין

הנה איתא במס' יבמות (ו.) 'לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש', והיינו מהקב"ה שמשרה שכינתו בבית המקדש - בשנים קדמוניות כשביהמ"ק היה קיים, וכחיום ב'בית מקדש מעט'... ואכן, רצון היוונים היה לסלק את השכינה מישראל, ולכן שימאו את השמנים העומדים להדלקת נרות המנורה, שהרי הם (נר המערבי) 'עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל' (שבת כב:). והנה 'הומן מבקש תפקידו' (לשון השפת אמת' פר' פרה סוף תרמ"א), וכשם שבימים ההם נתן הקב"ה טמאים ביד טהורים כן בזמן הזה עלינו להרבות השראת השכינה בישראל. וכה דרש הצ"ח בימי חנוכה בקול הוצב להבות אש קודש (נרפס בדרשותיו דרוש לג), וז"ל. וא"כ בימים הללו ראוי ליתן לב לתקן כל הדברים הנורמים לשכינה שתסתלק מישראל, שזה היה כוונת היוונים. והנה בעוה"ר בעת הגלות אפס מקום להשראת השכינה י"ד כי חרב בית מקדשנו. אלא שהקב"ה ברחמיו השאיר לנו שארית, בדכתיב (יחזקאל יא טו) 'ואהיה להם למקדש מעט' - אלו בתי כנסיות (מגילה כט.), ושם השכינה שורה, ומבאר (שם) בחומר איסור הדיבור בביהכ"ס בעת התפילה עד שאין לך מורד במלכו של עולם בהיכלו ולפניו גדול מזה, והוא מטמא אויר הקדוש דוגמת היונים שטימאו המזבח, כי בזה הוא כמעמיד צלם בהיכל^{טז}.

ואפשר להוסיף במהות בטחונו של התינוק באביו ואמו, שאף אינו מחשב לרנע אחד על אביו - מהיכן ישיג אביו פרנסתו, כי מה אכפת לו - מובטח הוא שאביו ישיג מזונו מהיכן שיביאנו.

פרצות במקדש - ענין מורא מקדש והזהירות שלא לשוח בעת התפילה

הנה בעמדנו סמוך ונראה לימי החנוכה אשר המה 'תיקון וחנוכת המקדש' ממעשיהם של היוונים שפרצו י"ג פרצות, שומה עלינו להתחזק בימים אלו לתקן את חילול ה'מקדש מעט' אשר ניתן לנו כמתנה מן השמים דוגמת בתי כנסיות ובתי מדרשות - להיזהר בכבודם כראוי וכהוגן וב'מורא מקדש' - שלא לדבר בהיכלי התפילה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות - בעת התפילה וקריאת התורה, והנזהר בזה לכל הברכות כמו שבירכו ה'תוספות יו"ט' (במי שבירך' שלו) הוא יברך את כל מי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה וקריאת התורה, הקב"ה ישמרנו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, ויחולו עליו כל הברכות הכתובות בספר תורת משה רבינו ובכל ספרי הנביאים והכתובים, ויזכה לראות בנים חיים וקיימים, ויגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים, ויעבוד את ה' אלוקיני תמיד כאמת ובתמים ונאמר אמן.

בהשגחתו יתברך תמיד להווה ולחיות ולקיים הטבע כרצונו, על כן, אליהו הולך בשוק כדי לעורר לבות בני אדם על זה, עכ"ל. כלומר לעוררם שיזכרו שלא במעשים יגבר חיל, רק הכל אמר ה' שיבוא אליהם.

יד. נוראות כתב ה'חתם סופר' (דרשות, ח"ב עמוד שט:): וז"ל, הקב"ה ברחמיו וחסדיו השאיר לנו 'מקדש מעט' - בית הכנסת ובית המדרש, אם אנו נוהגים בהם קודש אזי הם עתידים לקבוע בארץ ישראל (מגילה כט.) ויש להם גם עתה קדושת ארץ ישראל והתפלות נשלחות לשער השמים, אך אם ח"ו אנו נוהגים בהם בזיון ח"ו ומדברים בהם דברים בטלים וההבל של דברים בטלים הוא 'טמא', מתלבש בו שר של חוץ לארץ, והוא (שר זה) גם נעשה בעל הבית בבית הכנסת רח"ל, ומקבל התפלות ומכניסם אל החיצונים, והוי ליה כעובד עבודה זרה... עכ"ל.

טו. וכתב עוד הצ"ח ב'דרוש כ"ג' (לשבת שובה) וז"ל. מי שיש ביהכ"ס בעירו ואינו נכנס נקרא שכן רע, ואף מתפלל במקום זה באיזה בית (ואפילו) במנין, שאינו דומה קדושת ביהכ"ס שהוא 'מקדש' והקב"ה מצוי בו, וכשאדם נכנס לביהכ"ס נעקר מלבו דומה לקדושת ארץ ישראל והתפלה עולה למעלה במסילה העולה בית הא-ל, כי השר אין לו שליטה על אוויר ביהכ"ס, משא"כ כשמתפלל בבית שחסר כל המעלות...

טז. ביום ב' ניסן תשכ"ו פרצה שריפה בבית מדרשו של הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע (שנסתלק בב' ניסן תשכ"ח) וכל ביהמ"ד נשרף כליל, מלבד חדרו של הרבי שהיה מתפלל בו [מנהגו בקודש היה להתפלל בחדר הסמוך לבית המדרש] ואף דלת החדר נשרפה רק בחציה החיצון שלצד ביהמ"ד (ובחציה הפנימי לא שלטה האש), באותו היום שוחח עמו (ידידו) הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע לנחמו על האבידה הגדולה, בתוך הדברים שאלו הרבי מבאיאן האם גם חדרו ניזוק מן השריפה, אמר לו הרבי מסקווירא, חדר התפילה לא ניזוק במאומה, ומיד הוסיף הרי שם לא דיברו מעולם באמצע התפילה...

ולגרום מוות לעולם רח"ל, ו'דבר' הוא מלשון 'דיבור', כלומר שהדבר בא לעולם מחמת הדברים בטלים שבבית הכנסת. ולכן כתיב גביה 'גדול עווננו מנשוא' (בשע"ת לרבינו יונה, והובא במחבר קב"ד ס"ז) מה שלא הובא כן בשו"ע לגבי שאר עבירות שבתורה, כי זה המדבר באמצע התפילה גורם ל'מגיפה' שימותו נפשות מבני ישראל וזוה הוא דומה ל'קין' שבו נאמר 'גדול עווננו מנשוא' על שם שהרג את הבל אחיו, אף זה נחשב ל"ע בנוטל נפשות אחיו בני ישראל".

וזכר אחד מגדולי הדור, שמא תענו ותאמרו שהשמירה מלדבר באמצע התפילה זוהי גזירה שאין הציבור יכולים לעמוד בה, אע"פ ואומר, על כל

ובזוה"ק (ויקהל רה:) החמירו ב'איסור מוסף' שלא לדבר בעת התפילה ביום השב"ק, וב'כף החיים' (קנא ה) הביא את ביאור הדבר, כי אינו דומה 'השראת השכינה' בשבת לימות החול, וככל שתגדל השראת השכינה תגדל חובת הזהירות שלא לדבר בעת התפילה ולזלזל בשכינה הקדושה.

נוראות איתא בספר 'דרך משה' (והוא נספח ל'ספר הגן', ליום ט' - מחולק לפי ימי החודש) שחיבר אחד הקדמונים, לבאר מאמרם (ב"ק ס:) 'דְּבַר בְּעִיר, אֵל יִכַּנֵּס אָדָם יָחִיד לְבֵית הַכְּנֶסֶת, שְׂמֵלֶאֱךָ הַמּוֹת מִפְּקִיד שֵׁם כְּלוּי', פירוש, הע"י שמדברים שיחות חולין באמצע התפילה גורמים שיוכל המלאך המוות להפקיד שם כליו

וכבר איתא ב'אליה רבה' (קכד ס"ק יב) וז"ל. אוי להם שמישיחין בעת התפלה כי ראינו כמה בתי כנסיות נחרבו בשביל עוון זה עכ"ל.

מעשה באחד ששנים רבות לאחר נישואיו לא זכה להיפקד בפרי בטן, וכל פעולותיו והשתדלויותיו עלו בתוהו, ויהי כאשר כלו כל הקיצין נכנס אל חדר רבו ופרץ לפניו בדמעות שלישי ואמר כי אינו יכול לסבול יותר צער זה להיות ערירי, נענה רבו ושאלו 'ידעתי כי לא באת אלי אלא מפני שאני רבך, אך זאת אשאלך, אם אגלה לך שמו של צדיק אחד שכל ברכותיו מתקיימות - האם תלך אליו להתברך מפיו, ויען האברך, וודאי שכן, אמר לו הרבי 'הבטחה יש מצדיק אמת מהדורות הקודמים, זה ה'תוספות יום טוב' שאמר, שהשומר פיו ולשונו מלדבר בעת התפלה יזכה לראות בנים חיים וקיימים, למותר לציין שהלה עשה כהוראת רבו ואכן נולדו לו תאומים לתקופת השנה, לימים אמר האברך, שבחיי עשה כמה וכמה 'טיפולים' שונים וקשים, אך 'טיפול' זה היה הקשה שבכולם... ואכן לא בכדי מתאמץ היצה"ר להכשיל את האדם בזה, כי הוא מהדברים העומדים ברומו של עולם.

יז. פעם שאל אחד את הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך וצ"ל האם לצעוק על אדם מבוגר ובא בימים שמדבר באמצע התפילה, נענה הגרש"ז והשיב לו באם תראה חלילה איש זקן כשהוא עומד לרצוח - האם גם אז תשאל שאלה כזאת...

מעשה שהיה בעיר אוסטראה [כמה שנים בטרם הגיע מהרש"א לכהן פאר כמרא דאתרא, ושימש אז אחד מחכמי הדור כרב העיר], בימים ההם פרצה מגיפה נוראה בעיר ומדי יום ביומו היו מתים בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים רח"ל, לנוכח 'עת צרה היא ליעקב' גזר הרב שיתכנסו כל תושבי העיר לביהכנ"ס בצום ותענית, ויתפללו אל ה' לקרוע ולבטל את הגזירה הנוראה, ובד בבד ביקש מכל בני הקהילה שאם יודעים הם על אחד מבני העיר שהרע מעשיו וחושבים שמא בעטיו באה עליהם הרעה הזאת, יבואו להגיד לו, כדי שיוכל לתקן את הצריך תיקון, ועי"ז ישוב חרון אף ה' מעליהם.

בלילה ההוא באו שני אנשים אל בית הרב, וסיפרו לו שפלוגי היושב לצידם בביהכנ"ס פסק לאחרונה מלבוא לביהכנ"ס, ועל כן התחקו אחר מעשיו ויראו שבחצות הלילה הוא קם משנתו ומדליק את הנר בעששית ויוצא לבדו אל היער הסמוך, ומסתמא עושה שם דברים ומעשים אשר לא יעשו ומי יודע אם לא בגינו סובלים כל אנשי העיר. הודה להם הרב, אלא שהוסיף לומר, שעדיין היהודי בחזקת כשרות עד אשר יתבררו הדברים לאשורם, ועתה אין כאן אלא ספק דלמיחש מיבעי, וצריך לברר את מעשיו עד תומם, ויצו הרב על האנשים שבלילה הבעל"ט כשישמעו קול רעש קימה מביתו יבואו לקרוא לו והוא ילך יחד עמם לאחורי האיש לבדוק מה מעשיו במעמקי היער.

ויהי בחצי הלילה כששמעו השניים ש'החשוד' קם כדרכו ממיטתו מיהרו לקרוא למרא דאתרא שהגיע תיכף לשם, וילכו שלשתם לאחורי האיש ונכנסו בעקבותיו בעובי היער בחושך ואפילה, בתוך כדי הילוכם התחילו השניים לרעוד מרוב פחד, וכששיניהם דא לדא נקשן בקשו מהרב שיניח להם לחזור לביתם כי מתפחדים המה להמשיך בדרך סכנה זו, אך הוא נזף וגער בהם על שאינם מסיחים דעתם מצרכי עצמם כאשר חיי כל בני העיר נתונים בסכנה

את תפלת 'כל' המתפללים באותו בית הכנסת, ונמצא שהוא מזויק בידים וזב לאחריני. וז"ל, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן - הענין הוא, כי בית המקדש של מטה מכון כנגד בית המקדש של מעלה, וכשהקישור עשן עולה לבית המקדש של מעלה נתקבל ברעוא קדם קוב"ה, ומוזה בא השפע לכל העולמות. אבל כשהרוח היה מפזר את העשן לא עלה למעלה (וזהו הנס, שמעולם לא ניצחה הרוח את עמוד העשן), והנה, כתיב (יחזקאל י"א טז) 'ואהי להם למקדש מעט'. אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל (מגילה כ"ט), ובודאי שכל ביהכ"נ וביהמ"ד (בעולם הזה) מכון כנגד ביהכ"נ וביהמ"ד של מעלה, והתפילות עולין למעלה לבית הכנסת ולבית

אלו הצרות (הבאים בסיבת הדיבור) אשר אנו שומעים חרשים לבקרים ה"י וכי אלו הגזירות יש ביד הציבור לעמוד בה... אמנם, אם נתחזק שלא לשוח מאומה בעת התפילה 'נוכל עמוד' ויתבטלו מעלינו כל מיני חולי ומדווה, וכל הגזירות קשות ורעות יקרעו ויתחפכו עלינו לטובה ולברכה.

ובאמת כל הספרים מלאים מחומרת ענין זה, ולא באנו כאן אלא להביא מעט מעט מהרבה ישמע חכם ויוסף לקח משאר ספרים קדושים.

נוראות כתב הרה"ק העבודת ישראל זי"ע (אבות פ"ה) שהשה בעת התפילה גורם שלא יקבל קוב"ה

גדולה, ואיך לא יחרפו נפשם עבור אחיהם להצילם ולפדותם מבאר שחת בדרישה וחקירה על מה עשה ה' ככה להענישם במגיפה כזאת, ואכן, השניים התחזקו ברוחם והמשיכו ללוות את רבם וללכת אחרי האיש.

עד שהגיע האיש למחוז חפצו ועמד מלכת, עמדו גם השלושה במרחק מה והנה הם שומעים ש'החשוד' התחיל בעריכת תיקון חצות בבכיה נהי ויללה על חורבן בית המקדש, ולפליאתם שמעו עוד קול אחר הבוקע ועולה בבכי עמו יחד, וכה ישב ובכה לזמן מה ואח"כ שב על עקבותיו ויצא מן היער, בצאתו מן היער עיכבו הרב וגילה לו שעקב אחריו מפני החשש, אך עתה ברור לו שצדיק גמור הוא ורק הסתיר את מעשיו מעין רואים, אולם שאלה אחת לי, של מי היה הקול שבכה עמו יחדיו, בתחילה לא רצה ה'צדיק נסתר' להשיב על השאלה, ורק אחרי שגזר עליו הרב בגזירת מרא דאתרא שיגלה לו מי הוא, נענה וגילה, שזה היה קולו של ירמיה הנביא, כי זה לו עידן ועידנים שהוא עורך כאן 'תיקון חצות' וגרם בזה נחת רוח עצומה בשמים ממעל, עד שגמרו אומר לשלוח אליו את ירמיה הנביא שהיה מקונן בימי החורבן לבכות גם היום יחד עמו על חורבן בית מקדשינו ותפארתנו.

כשמוע כן הרב התחנן בפניו הרב - שירחם על בני העיר ויפעל לביטול המגיפה, שהרי יש לו עסק בנסתרות ובידו לשאול את ירמיה הנביא על מה יצא הקצף, ואיך הוא מעלים עיניו מצרותיהם ואינו פועל להשיב חרון אף ה', נענה הצדיק-נסתר והשיב, שיבוא מחר לבית המדרש ושם יסביר להם הכל.

מיד מיהרו שני האנשים שליוו את הרב להודיע לכל בני העיר, שבבוקר בשעה היעודה חייבים כל תושבי העיר להתאסף בביהמ"ד ושם ישמעו את סיבת הגזירה הנוראה המרחפת עליהם ובמה עליהם לשפר מעשיהם, ויהי ממחרת הגיעו כולם לביהמ"ד אך האיש בושש מלבוא, לפיכך ציוה הרב שיתחילו להתפלל ולומר פסוקי דזמרה, לא עבר זמן רב והנה נכנס הצדיק הנסתר עטור בטלית ותפילין וכל מראהו אומר קדוש, וכאשר ראו אותו המתפללים התעלפו כמה מהם על מקומם, ונפלה במקום בהלה גדולה, אחר התפילה ניגש אליו הרב ותמה בפניו מה גרם לאנשים להתעלף, השיב האיש הלא עטור אני בתפילין ומקרא מלא דיבר הכתוב (דברים כ"ז) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך...' תמה הרב ושאל, גם שאר המתפללים היו עטורים בתפילין, ומדוע רק התפילין של מע"כ הטילו מורא ופחד גדול כ"כ... ויען הצדיק ויאמר, שלא נאמר 'וראו ממך' אלא למי שנזהר בהם כראוי שלא להסיח דעת ולא להשיח בהם שיחה בטילה. גם תדעו שעל בני העיר ליהזר בכבוד בית הכנסת ולא לשוח שם דברים בטלים ובפרט בעת התפילה, וזוהי סיבת המגיפה שתקפה את העיר על שמשיחים באמצע התפילה ללא חת, ואכן, רק מחמת זה הפסקתי באחרונה לבוא לבית הכנסת שבכאן. אמנם, אם תקבלו עליכם מהיום והלאה להיזהר באיסור זה לא ישמע עוד שוד ושבר בגבולם, וכך הוה, שתיקנו תקנות קבועות שלא לדבר בביהמ"ד, והמגפה נעצרה. לימים חרטו על כותלי ביהמ"ד לדורות עולם את כל סיפור הדברים כהווייתו, ואיך ניצלו מן המגיפה על ידי שקיבלו על עצמם להשגיח ולהקפיד ביותר שלא לדבר בעת התפילה, ובכל עת שהגיע אורח לבית הכנסת שלא ידע מגודל הקפדתם שלא לדבר בביהמ"ד ובפרט בעת התפילה היו המתפללים מוליכים אותו אל הטבלא ומבלי שיפסיקו בדיבור הראוהו את הכתוב בטבלא, וישמחו כי ישתקו.

שכן בשעת חזרת הש"ץ ובשעת קריאת התורה שצריך לשמוע דברי הש"ץ, כי הוא דוגמת משה שעמד בהר סיני והשמיע הדיבור מפי הגבורה לישראל, עב"ל"י.

לאיך הביא ב'דרך משה' (שם) ב'מידה טובה מרובה' שהשותק בעת התפילה יזכה לאריכות ימים ושנים^ט כי תיבת שיבה עולה בראשי תיבות ש'תיקה

המדרש של מעלה (המכוון כנגדם), לכן צריך להזהר שלא לדבר בבית הכנסת בעת התפילה שום דיבור קל חוץ מן התפילה, כי כשמדבר דברים בטלים דומה כמי שמדבר עם המלך והופך פניו ממנו, ואומר: אדוני המלך אי אפשר לדבר עמך, רק אדבר חפצי, ובוזה הוי דוחק רגלי השכינה ח"ו, ואף שאר העם המתפללין בכוונה תפלתן, גם כן יוכל להיות שלא תקובל ח"ו תפלתם בעוון האחרים. ומכל

יח. כה כתב הרה"ק 'בעל התניא' זי"ע ב'אגרת הקודש' (פכ"ד) וז"ל. על כן שליחותיהו דרוז"ל קא עבידנא, לגזור גזירה שוה לכל נפש, שלא לשוח שיחה בטלה משיתחיל הש"ץ להתפלל התפלה עד גמר קדיש בתרא, שחרית ערבית ומנחה, והעובר ע"ז בזדון - ישב על הארץ ויבקש מג' אנשים שיתירו לו נידוי שלמעלה, ושב ורפא לו, ולא חל עליו שום נידוי למפרע כל עיקר, כי מתחלתו לא חל כי אם על המורדים והפושעים שאינם חוששים כלל לבקש כפרה מן השמים ומן הבריות על העון פלילי הזה, וגם דוקא כשמדברים בזדון בשאט נפש, ולא על השוכח או שנזרקו מפיו כמה תיבות בלא מתכוין, שאין צריך התרה כלל, ובוחן לבות וכליות אלקים צדיק, הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם, עכ"ל.

עוד כתב (שם) ומלכותא דרקייע כעין מלכותא דארעא, שדרך המלך להיות חביון עוזו בחדרי חדרים, וכמה שומרים על הפתחים עד אשר כמה וכמה מצפים ימים ושנים לראות עוזו וכבודו, וכשעלה רצונו להתגלות לכל, והעביר קול בכל מלכותו להקהל ולעמוד לפניו, להראותם כבוד מלכותו ויקר תפארת גדולתו, מי שעומד לפניו ואינו חושש לראותו ומתעסק בצרכיו, כמה גרוע וסכל ופתי הוא, ונמשל כבהמות נדמה בעיני כל הבריות, וגם הוא בזיון המלך, בהראותו לפניו שאינו ספון בעיניו לקבל נחת ושעשועים מהביט אל כבודו ויפיו יותר מעסק צרכיו, וגם הוא מתחייב בנפשו למלך על הראות קלונו ובזיונו את המלך לעין כל רואה...

יט. אגב אורחא נביא מעשה שספרנו לאחרונה ונחזור עליו כי הוא מענין זה ממש, זה עתה אירע מעשה שמעתי מהרה"ג רבי יוחנן אליעזר כ"ץ רב דביהמ"ד 'אמרי שפר' בויליאמסבורג יצ"ו, ביהמ"ד זה נפתח לפני כשנה על דעת שלא ידברו בו בעת התפילה, בשכנות לביהמ"ד דר אברך שכבר היה חולה במשך שנתיים ימים באופן קשה ונורא, ואף הוא הצטרף להמנות על מתפללי ביהמ"ד, מכיון שראו באי ביהמ"ד את מצבו, קבלו עליהם בכתובה וחתימה, שבמשך ארבעים יום לא ישוחו כלל בעת התפילה (גם כשהם מתפללים במקום אחר, כי שם התקיימו תפילות רק בשבת ויו"ט), ואכן, הקבלה פעלה פעולתה, וכעת אחר סוכות האברך החולה הבריא לגמרי ונעשה כאחד האדם.

אחד האברכים סיפר שקיום הקבלה עלתה לו בקושי רב, וכגון, שבימי ר"ה כשהתפלל בביהמ"ד אחר, שאלוהו כמה מחבריו, אה, גם אתה נתפסת לסטייל החדש - שלא לדבר בעת התפילה (ה"י מדיבורים כגון דא) ... והנה, באמצע ארבעים היום קיבל אותו אברך הודעה מבית הרופא שלאור כמה בדיקות דם שערכו לבני ביתו נתגלה שהיא חולה ל"ע ב'מחלה' הנודעת רח"ל, והם קוראים שתבוא במהרה לערוך בדיקות מקיפות ומעמיקות יותר, ואכן, בצילום הנקרא א.מ. אר. אי. (M.R.I.) 'ראו' בעליל את הגידול הנורא, בעצת רבו פנה האברך לעוד רופא שגם הוא ערך פעמיים צילומים וראה בבירור שמדובר בגידול במצב חמור, וחייבים לערוך ניתוח (אפאראציי"ע) תיכף ומיד... ובזריזות נקבע תור לעריכת הניתוח בבית החולים ביום שלישי פר' לך לך ז' חשוון תש"פ (לפני כשבועיים ימים).

והנה זמן הניתוח נקבע למשך כשעה ומחצה, משראה האברך שכבר עברו שעתיים תמימות ועדיין לא גמרו הרופאים את הניתוח, ירד האיש (בעלה) לחדר המיוחד ל'אורחים' (השייך לארגוני החסד), שם שפך את מר ליבו לפני קונו וצורו, וכה אמר, רבש"ע, רק אתה יודע עד כמה היה קשה לי שלא לדבר באמצע התפילה באותם ארבעים יום, אין דרכי לעשות 'עסקים' (דילים, תן לי ואתן לך...) כלפי שמיא, אבל עתה הנני מקבל על עצמי להמשיך 'קבלתי' עוד מחצית השנה, ואף אתה רחם עלינו ותרפא אותה. וחזר בסמוך לחדר הניתוחים, בגמר שעתיים ורבע יצאו הרופאים כשהם אחוזה תדהמה והלם, ואמרו שמעולם לא נתקלו במציאות כזאת, כי מתחילה היה ברור להם ללא כל ספק שגידול נורא מקנן בגופה - ועדיין הצילומים המראים כן לפניהם, אך למעשה לא היה זה 'גידול', לא מיניה ולא מקצתיה, והתנצלו על אריכות הניתוח, כי ארך להם זמן לחפש אחר הגידול שלא נמצא בעזהשי"ת (רק איזה משהו

באר הפרשה - פרשת ויגש

יפה ב'שעת התפילה'. ומסיים שם בזה הלשון, וגדול בח התשובה שיזכה לעצמו זמזכה לאחרים עמו"כ (מבואר

קטן שאין בו סכנה והוציאו אותו), והרי היא בריאה ושלימה כאחד האדם... ללמדך כוחה של מצווה הנעשית מתוך התגברות והתאמצות גדולה שמשנה היא את ה'מציאות' כפשוטו ממש.

אגב גררא, מעשי פלא רבים אירעו לאחרונה, כאשר קיימו וקבלו עליהם אנשים רבים ב'אגודה אחת' ובחבורה שלא לדבר בשעת התפילה, מתחילתה ועד סופה למשך ארבעים יום, וכוחה של קבלה זו עם כח הרבים הועיל לשדד מערכות הטבע, ולהחיש ישועות רבות הן בענייני רפואה והן בעסקי השידוכין, ובשאר עניינים.

מעשה פלא אירע באברך חשוב מבני החבורה שלדאבון לב נחלה באופן קשה, ובאמצע הקיץ הובהל לביה"ח לעבור 'טיפולים' במשך שישים יום רצופים, כשהרופא מודיע שלאחר מכן עליו לעבור ניתוח מורכב ה"י. והנה בעצם יום שבת נחמו (שנת תשע"ט) קיבלו על עצמם כל המסובים ב'סעודה שלישית' שלא לדבר בעת התפילה למשך ארבעים יום, וה'קבלה' פעלה את פעולתה לאלתר, שכן למחרת ביום ראשון י"ז מנ"א הודיעו הרופא שהוא מפסיק את סדרת הטיפולים, וכעבור יומיים - ביום שלישי שוחרר האברך לביתו כשכולו נקי וגם הניתוח מתבטל... ויהי לפלא.

כ. סיפר הגה"צ מדעברעצין זצ"ל, שהיה באושוויץ, ותיכף בבואם לשם ערכו הנאצים ימ"ש 'סלקציה' והפרידו בין הגברים לנשים ולילדים, אלו לחיים ואלו להריגה רח"ל בתאי הגזים, והיתה שם תאניה ואנייה ויגדל הבכי והיללות, והופיעה שם אשה לבושת לבנים ודמעתה על לחייה, וזעקה במר ליבה, מדוע לא יראתם לשמור על מורא מקדש שלא לדבר באמצע התפילה...

וז"ל בספרו שו"ת 'באר משה' (ח"ז סוף סימן קח) אספר מעשה נורא שאני בעצמי הייתי עד רואה, ועדין ארכבותי דא לדא נוקשות בהעלותי על ליבי. פעם דרש אאמו"ר הגה"צ זצ"ל (הרה"ק רבי אברהם שנהרג ע"י המרצחים בכ"ו סיון תש"ד) דרשה גדולה בשבת קודש, בעניין עניית אמן ואמן יהא שמיה רבא, ובתוך הדברים הזכיר מליצת רבינו הרמ"ק שהר"ת של שתיקה יפה בשעת התפילה הם אותיות שיבה, ומי שנזהר בדבר ועונה אמן ואמן יהא שמיה רבא זוכה לשיבה טובה, ואמר שמכלל לאו אתה שומע הן (אבל אינו רוצה להוציא מפיו מה הכוונה להיפר)...

למחרת בבוקר היה רעש גדול בביהכנ"ס, כי אחד מהשומעים דרשתו סיפר שבאותו הלילה חלם שעומד לפני בית דין של מעלה, ויצא דינו לחיוב (אף שהרגיש שהוא בחלום, הבין שכוונתם להשאיר נשמתו שם ושלא יקיץ משנתו חס ושלום). והתחנן לפניהם שעדין לא הגיעה ל'שיבה' ולמה יקנס בדין קשה, והשיבו לו ששח שיחה בטילה בתוך התפילה ולא ענה אמן ואמן יהא שמיה רבא. השיב לפני הבי"ד של מעלה שלא ידע מחומר האיסור, אז התרגז עליו אחד מיושבי הבי"ד, ואמר לו, איך אתה אומר כזה, והרי הרב שלכם דרש בשבת זו מענין זה, ואמר בשם הרמ"ק שהשותק בביהכנ"ס ועונה אמן ואיש"ר זוכה לשיבה ומכלל לאו אתה שומע הן... ואתה עצמך היית בדרשה זו, ואיך אתה אומר שלא ידעת מחומר הענין, הבטיח האיש לפני בית דין של מעלה שילך ויודע לכל בני הקהילה מה שנעשה עמו, ויזהירם מכאן ואילך בעניינים אלו. אז יצא נקי מלפני הבית דין של מעלה, ויהי לחרדת אלוקים, עכ"ל.

יש לבאר הענין, בגודל נחיצות עניית אמן יהא שמיה רבא עד שאמרו חז"ל (שבת קי"ט): אריב"ל כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו... רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלין לו. בדרך משל למלך ששלח להודיע לבני העיר הרחוקה שביום פלוני יבוא אחר כבוד בעירם, מיד החלו בהכנות גדולות לקראת בואו של המלך... מיום ליום גברו ההכנות וההתרגשות, ויבוא היום המיועד הופיע המלך בהדרתו עם פמלייתו הנכבדה, והכל יצאו לקבל פניו מתוך זעקת 'יחי המלך... יחי המלך...' לפתע נפל מאיזה מקום מטר של חצץ אבנים על ראש המלך... הכל נבהלו, ושוטרי המלך פתחו בחיפוש ומצאו כמה נערים ופוחזים שהם זרקו את האבנים, אין צורך לומר שמיד הוכנסו הללו תחת סורג ובריה, ונקבע משפט ליום פלוני, בהגיע המשפט פתח ה'קטגור' את דבריו בטוב טעם ודעת והרחיב בגנות מעשיהם של הנערים ועל הכל כי 'מרידה במלכות' הייתה כאן... והיה נראה כי אין ל'סנגור' מה לענות, מה עשה הסנגור, הביא את ה'מנהל' של 'בית החינוך' שבו לומדים הילדים וכה אמר, ברור לי שמעשיהם של הנערים לא היה בכוונת זדון אלא מתוך משוברת נעורים עשו כן ולכן אין להחשיבם כמורדים במלכות, וראיתי כי העדים מעידים שבשעה שהכל זעקו 'יחי המלך' גם הנערים הצטרפו בזעקתם 'יחי המלך... יחי המלך...' ובוודאי שזריקת האבנים לא הייתה אלא משוברת נעורים. ולדידן הדברים אמורים, כי פעמים האדם נכשל בעוונות, כל אחד בשלו... והמצטרף לענות עם הציבור 'יהא שמיה רבא מברך...' הרי לנו

לרוע, כי מה יתרון לבעל הלשון, דבשאר העבירות הגופניות, כגול וכעריות וכמאכלות האסורות וכיוצא בהן, יצרו מתגבר עליו ומחטיאו לפעמים לרשע, לפי שנפשו של אדם והנאות מחמדתן ומתאוה להם וכו', אבל בזה אין יצרו מתגבר עליו וכו', ועוד בזה העבירה בהכרח הוא חוטא ומחטיא אחרים, כי לא תעשה ביחודי כי אם בשנים, שנים מן הפחות שבהם, וא"כ חטא הרבים תלוי בו, והיותר מר לי מר, שהוא מזלזל בכבודו יתברך ויתעלה בפרהסיא בתוך קהל ועדה, ובאותן השעות הקדושות עצמן המיוחדות וקבועות להלל ולשבח... עב"ל (עו"ש אריכות דברים בזה).

ובודאי מדה טובה מרובה היא, שע"י הזהירות מלדבר בבית הכנסת בעת התפילה, יוסיפו לנו ימים ושנות חיים, זרעא היא וקיימא, זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי אורייתא בבריות גופא ונהורא מעליא, כן יהי רצון לנו ולכל ישראל, אמן.

צום העשירי - התעוררות לקראת צום עשרה בטבת

עומדים אנו סמוך ונראה לצום 'עשרה בטבת', אשר בו אנו מתאבלים על ה'אתחלתא דפורענותא'^ג, שביום זה החלו האויבים את המצור על העיר ירושלים

שם, דהיינו ע"י שיעורר אחרים שלא לשוח בעת התפילה) זודונותיכם נעשה לכם בזכויות ונברא לכם מלאכי רחמים ותגרמו חיים לכם ולבניכם אחרים בטוב ובנעימים אמן, עב"ל^ג.

איתא בספר 'ווי העמודים' (פרק י') וז"ל... מזה ילמד כל איש ואשה שיושבים בבית הכנסת... שאין לדבר שום שיחה בטילה (ומכ"ש) בשעת התפילה או קריאת התורה שלא לדבר דבר של חולין ובעונותינו הרבים עד מתי יהיה זה לנו למוקש שבכל עיר ועיר אין יכולין למחות בעם, ונעשה להם כהיתר בעונותינו הרבים. ווי להם ווי לנשמותיהם ואיך יעלו תפילותיהם למעלה, והיא מלוכלכת במיני הצואים ואין קטיגור נעשה סניגור, על כן מן הראוי שכל קהילה וקהילה מקום אשר דבר המלך מלכו של עולם ודתו מגיע, יעמידו אנשים על זה, אשר ישגיחו באיזמים רבים על המדברים^ג, ויביישו אותם ברבים, ובוזה נראה כבוד ה' בארץ. וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד, ויתנו במתג ורסן עדיים לבלום את פיהם בבית הכנסת מלדבר דבר של חול ושיחה בטילה, עב"ל^ג.

איתא בהגהות לספר 'יש נוחלין' (פרק אהרת התפילה אות יב) לאביו של השל"ה הקדוש, וז"ל. והאלוקים [לשון שבועה היא] בכל העבירות לא ראיתי כהנה

הוכחה שאינו 'מורד במלכות שמים' ח"ו, וכל מה שנכשל אינו אלא בפיתויי היצר אשר גבר עליו, ולא מתך מרידה עשה כן, ולכן קורעין לו גזר דינו, ומוחלין לו אפילו על ע"ז.

כא. והעיקר שיזהר גם הוא בעצמו שלא לעבור על האיסור החמור, כי א"א שהוא יזהיר אחרים או אפילו רק את בניו הקטנים והם יראו שהוא עצמו עומד ושח דברי הבל וריק באמצע התפילה. ידוע מליצת העולם, כי פעם עמדו אב ובנו הנער שהיה כבן י"ג שנה ויום אחד, אמר האב לבנו, הנה בעזהשי"ת בזה הלילה הינך נעשה 'גדול' ותכנס ללגיננו של מלך בקבלת עול תורה ומצוות... מהיום עליך לגשת לכל 'תפילה' כראוי וכיאות, לעמוד במקום אחד ולהתפלל בכובד ראש וחלילה מלשוח שיחה בטילה באמצע התפילה... שמע הבן, סבר וקיבל... בהגיעם לביהכנ"ס וכבר החל הבעל תפילה בהתלהבות קודש 'הודו לה' קראו בשמו'... והנה רואה הבן שאביו עדיין מדבר כל מיני שטויות עם 'חבריו' ל"ע... ניגש הבחור'ל אל אביו ושאלו, אבי מורי שליט"א, מתי יחול יום ה'בר מצווה' שלך... **כב.** כה היה אומר הרה"ק רבי ייבי זי"ע (ספר מורא מקדש) בפסוק (שמות יד יד) ה' ילחם לכם - ויערוך מלחמתכם, ומתי, כאשר ואתם תחרישון - בעת התפילה.

כג. ולזה הושיבו בביהכנ"ס שבאלכסנדריה שבמצרים 'זהבין' בפני עצמן 'נפחין' בפני עצמן וכן שאר בעלי אומנויות (סוכה נא:), והטעם ביאר ב'פרדס יוסף' (מילואים והערות לפר וירא) כי כל אומן שונא בני אומנותו (תנחומא בראשית ח) וממילא לא יבואו לשוח ולדבר בביהכנ"ס שהרי הם שונאים זה את זה...

כד. להלכה למעשה מביא ה'כף החיים' (סימן קנא אות ח) בשם החיד"א, שמי שאינו יכול לעמוד בזה עדיף לו שלא להתפלל בציבור, אלא ישב בדד בביתו ויתפלל ביחידות ולא יחלל את מקדש אלוקים, והדברים נוראים.

כה. משל למה הדבר דומה לחולה שנסתלק מהעולם אחר מחלה נוראה, והנה ה'אבלים' ישבו ודנו אימתי היה היום הקשה ביותר מכל ימי החולי, זה אומר כה וזה כה, עד שבא הרופא ואמר להם, 'לא כדברי זה ולא כדברי זה', אלא הרגע הקשה ביותר היה ב'תחילת קינון המחלה' בגופו של החולה, כשהוא עצמו עדיין לא הרגיש

קודש, מכל מקום 'תענית חלום' הריהו נוגע לענין 'עתיד' - להמתיק החלום שלא יזיקנו, שפיר יש להתענות עליו אף בשבת, כי עונג הוא לו שמתענה לבטל את הצרה העתידה לבוא עליו. ולכן, ב'תשעה באב' שה'תענית' באה כאבל על ה'עבר', אכן אין הזמן גרמא - בשבת קודש להתענות, מה שאין כן ב'עשרה בטבת', שנוגע הדבר ל'עתיד' שהרי בזה השעה דנים בבי"ד של מעלה האם לבנות הבית בשנה זו אם לאו - מותר ונצרך להתענות אף בעצם יום השבת, דברים הללו יש להם לעוררנו - בכל מעשה ופעולה בזה היום, שנדע שעתה הוא העת להטות את הכף על כל העם, ועל השכינה הקדושה החפצה לשוב למקומה.

עוד כתב ה'חתם סופר' זי"ע (ויהי ד"ה ויהי ימי יעקב, דרשות רנב, ב בר"ה ועד"ז) לפרש את דבר הכתוב (זכריה ה יט) 'צום הרביעי וצום החמישי יהיה לששון ולשמחה', דלכאורה יקשה וכי הצום החמישי יהיה לששון ולשמחה, היה לו לכתוב 'יום הצום ייהפך' לששון ולשמחה, אלא, כי הנה לעתיד לבא לא יהיה לנו צער ומכאוב הן ברוחניות הן בגשמיות, ואז נשכיל לשמוח בימי הצום - בצער ומכאוב שעברו עלינו בימי הגלות המר, והם אשר העלנו ממדריגה למדריגה וזה גופא 'יהיה' לעתיד לבוא ששון ושמחה.

יהא רעווא מן קדם אבוהון דבשמיא, שיוכנו לאמונה טהורה ולכל השפע הרב הבא ממנה, ובקרוב ממש נזכה שצום החמישי וצום העשירי יהפכו לנו לששון ולשמחה בירושלים הבנויה אבי"ר.

והמקדש אשר בתוכה, ומשם נסללה דרכם עד לחורבן בית אלוקינו, איתא ב'חת"ם סופר' (תורת משה, סוף דברים (עמו' קפו) דרשות, ח' שבת תקפ"א), כי הנה ה'אבודרהם' (הובא בבית יוסף סי' תק"ג) דרש מהכתוב (יחזקאל כד ב) 'בעצם היום הזה' - שאם היה אפשר שיצא עשרה בטבת בשבת היו מתענים אפילו ביום השבת קודש, והעניין צריך ביאור, כי הלא ביום זה לא היה כי אם תחילת המצור על קרתא דשופריא, ועד שתי שנים ומחצה עדיין לא נחרבה העיר, ומדוע ידחה ה'צום' את השבת, בשעה שב'תשעה באב' - היום שחרבה עירנו ושם בית אלוקינו בפועל, אין מתענים אם הוא חל ביום השבת קודש.

ומבאר ה'חתם סופר', שבאותו יום שבו היצר מלך בבל על ירושלים של מטה, באותו היום התכנסו מקודם לכן אף בבית דין של מעלה לדון בחורבן המקדש וגלות ישראל הללו מיימינים והללו משמאילים, ואכן נגמר דין בית המקדש לכליון ושריפה, וזהו חומרת יום זה, כי נחשב כמו שביום זה נחרב כבר הבית שהרי כבר 'נגמר דינו'.

והנה 'כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו' (ירושלמי יומא ה.), נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש החורבן, וזהו בכל שנה בהגיע יום עשרה בטבת, שאז התחיל למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ודור, יושבין בית דין של מעלה וגוזרין החורבן של כל שנה ושנה, והנה בעוד ענין מצינו שמתענים אפילו בשבת, והוא 'בתענית חלום', והטעם, דאף שעל דבר שנוגע רק לענין ה'עבר' אין להתענות בשבת

מאומה, וכבר אז כילתה המחלה כל חלקה טובה אשר היה בגופו, כמו כן, הדברים אמורים לגבי 'מחלת היצר הרע' שתופס את האדם בחכתו ומתחיל לרחקו מ'דרך התורה והמצוה' מעט מעט, באופן שהאדם עצמו אינו מרגיש בזה כלל, עד שבפתע פתאום ימצא האדם את עצמו 'רחוק רחוק' מ'ה' ותורתו, על כן יזהר וישמר מ'מלך זקן וכסיל' זה, לבל יהא מאוחר מידי. (אף שאין דרכי תשובה ננעלות לעולם, מכל יקשה הדבר שבעתים אחר שנשתרש בחטא).

ועוד, כל אדם באשר הוא יעשה ביום זה 'חשבון הנפש' על ה'אתחלתא דפורענותא' שלו עצמו, דהרי זה וודאי שביום הכנסו לעול תורה ומצוות היו כל רצונותיו ושאיפותיו להעמיד הנהגתו כצדיק וקדוש, אלא שבאיזה מקום היה לו 'אתחלתא דפורענותא', ומשם... על כן יתבונן בזה העת היאך להעמיד 'גדרים וסייגים', לחדש ימיו כקדם. ואילו זה שאינו מבין וחושב שכל צרתו הוא מ'אתחלתא דפורענותא', הרי הוא דומה לאותו אחד שחזר מדרך ארוכה, ובהיכנסו לביתו ראה שמטעם הממשל סגרו (ניתקו) לו את המים מביתו, ומעתה אין לו מים לשתות או לרחוץ, ובצער הרב החל לנהוג אבל בכל שנה באותו היום בו חזר מדרכו וראה את ה'ניתוק', ופשיטא ששטות גדולה היא הנהגה כזאת, שהרי באותו 'יום שמועה' לא אירע ולא כלום, אלא כבר לפני ימים אחדים בהיותו על אם הדרך...